

I.II. Austria

I.II.1. Dekret nadworny z dnia 18 lipca 1791 r.³

Tych, którzy nie wskutek odziedziczonych, lecz wskutek własnych długów bardzo są zadłużeni, albo notorycznie w sposób lekkomyślny zaciągają długi, nie należy proponować do przyjęcia do służby państwowej.

I.II.2. Dekret kancelaryji nadwornej z dnia 5 września 1812 r.⁴

Osób, które z powodu czynów karygodnych zostały już wydalone ze służby, nie należy przyjmować napowrót do służby państwowej.

I.II.3. Dyplom październikowy z dnia 20 października 1860 r.⁵

Prawo wydawania, zmieniania i znoszenia praw wykonywane będzie przez nas i naszych następców tylko przy współdziałaniu prawnie zebranych Sejmów krajowych względnie Rady Państwa (Reichsrat), do której Sejmy krajowe mają wysyłać przez nas ustaloną liczbę członków.

I.II.4. Cesarski patent z dnia 26 lutego 1861 r. (patent lutowy)⁶

Artykuł I.

Względem składu zwołanej reprezentacji państwa Rady Państwa oraz dyplomem naszym z dn. 20 października 1860 r. zastrzeżonego dla niej prawa współdziałania w pracy prawodawczej, zatwierdzamy załączone prawo o reprezentacji

³ Cyt. za: *Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych*, opracowany przez Jerzego Piwockiego, t. II, wyd. II, Lwów 1910, s. 409.

⁴ Cyt. za: *Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych*, opracowany przez Jerzego Piwockiego, t. II, wyd. II, Lwów 1910, s. 409.

⁵ Cyt. za: *Powszechna historia ustroju. Wybór źródeł*, Arkadiusz Bereza, Anna Fermus-Bobowiec, Grzegorz Smyk, Wiesław P. Tekely, Wojciech Witkowski, Warszawa 2015, s. 152–153.

⁶ Cyt. za: *Powszechna historia ustroju. Wybór źródeł*, Arkadiusz Bereza, Anna Fermus-Bobowiec, Grzegorz Smyk, Wiesław P. Tekely, Wojciech Witkowski, Warszawa 2015, s. 153–154. Zob. też *Historia administracji i myśli administracyjnej. Wybór źródeł*, red. Jerzy Malec, wydanie II uzupełnione, Kraków 2006, s. 113–114.

państwa i nadajemy mu dla całości naszych królestw i krajów moc zasadniczego prawa państwowego [...].

Artykuł II.

Co do naszych królestw: Czech, Dalamacji, Galicji i Lodomerii z Księstwem Oświęcimskim i Zatorskim wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim [...] uważamy za wskazane, ażeby prawa i wolności wiernych Stanów tych królestw i krajów, według stosunków i potrzeb dzisiejszych rozszerzyć, przekształcić i z interesami całej monarchii uzgodnić, zatwierdzić załączone ustawy krajowe i ordynacje wyborcze, i nadajemy każdej z nich, dla właściwego kraju, moc zasadniczego prawa państwowego [...].

I.II.5. Statut Krajowy [...] dla Królestwa Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim z 1861 r.⁷

Rozdział pierwszy.

O Reprezentacji Kraju w ogóle

§. 1.

Królestwo Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim reprezentowane jest w sprawach krajowych przez Sejm krajowy.

§. 2.

Uprawnienia należące do zakresu działania reprezentacji kraju wykonuje albo Sejm sam, albo Wydział krajowy.

§. 3.

[brzmienie ustalone w 1900 r.]

Sejm krajowy składa się ze stu sześćdziesięciu jeden członków, a mianowicie:

- a) Z trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego. W razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej administrator diecezji jest członkiem Sejmu krajowego;

⁷ *Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim obowiązujących, do użytku organów c. k. Władz rządowych i Władz autonomicznych*, zebrał, systematycznie wydał i ułożył Jan Rudolf Kasperek, t. I, Kraków 1868, s. 175–177 – cyt. za: *Wybór źródeł do historii państwa i prawa w dobie nowożytnej*, Michał Szchaniecki, poszerzenie i opracowanie wyboru Marek Wąsowicz, Warszawa 2001, s. 215 i n.

- b) Z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie;
- c) Z rektorów Uniwersytetu Krakowskiego i lwowskiego, tudzież rektora szkoły technicznej lwowskiej;
- d) Ze stu czterdziestu dziewięciu posłów wybranych, a to:
 - I. czterdziestu czterech posłów z klasy wielkich posiadłości ziemskich;
 - II. z trzydziestu jeden posłów miast wymienionych w ustawie wyborczej i Izb handlowych i przemysłowych;
 - III. z siedemdziesięciu czterech posłów reszty gmin królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim.

§. 4.

Cesarz mianuje dla kierownictwa Sejmu marszałka krajowego i jego zastępcę z grona Sejmu.

[...]

§. 11.

Wydział krajowy jako zarządzający i wykonawczy organ reprezentacji kraju składa się, pod przewodnictwem marszałka krajowego, z sześciu członków wybranych z łona zgromadzenia sejmowego.

Marszałek krajowy mianuje na wypadek, gdy doznaje przeszkody, swego zastępcę z łona Wydziału krajowego dla kierowania Wydziałem.

I.II.6. Ustawa z dnia 12 sierpnia 1866 r. [...] o urządzeniu gmin i ordynacyi wyborczej dla gmin⁸

[...]

§. 26. Zakres działania gminy jest:

- a) własny i
- b) poruczony.

§. 27. Własny zakres działania, t. j. zakres, w którym gmina z zachowaniem ustaw samodzielnie zarządzać i rozporządzać może, obejmuje wogóle wszystko, co bezpośrednio dotyczy interesu gminy, i w jej granicach własnymi jej siłami załatwionem i przeprowadzonym być może.

W myśl tego należą do własnego zakresu działania gminy w szczególności:

- a) wolny zarząd majątkiem gminnym i załatwianie spraw, odnoszących się do związku gminy;

⁸ Dz. u. k. Nr. 9. – cyt. za: *Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych*, opracowany przez Jerzego Piwockiego, t. I, wyd. II, Lwów 1909, s. 328 i n.

- b) czuwanie nad bezpieczeństwem osób i ich mienia;
- c) staranie o zakładanie i utrzymanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów, niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacji po drogach i wodach;
- d) policja polowa;
- e) nadzór policyjny nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą;
- f) policja zdrowia;
- [...]
- h) policyjny dozór nad obyczajnością publiczną;
- i) sprawy ubogich, opieka nad zakładami dobroczynnymi gminy, zapobieganie żebractwu;
- [...]

§ 29. Rada gminna jest w sprawach gminnych organem uchwałodawczym i nadzorującym.

Władza wykonawcza jej nie przysłuży.

[...]

§ 50. Zwierzchność gminna jest w sprawach gminy organem zarządzającym i wykonawczym.

§ 51. [...] Naczelnik gminy kieruje czynnościami zwierzchności gminnej i nadzoruje takowe.

[...]

I.II.7. Ustawa z dnia 12 sierpnia 1866 r. [...] o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej powiatowej⁹

[...]

A. Ustawa o reprezentacji powiatowej dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

Dział I

O ustanowieniu reprezentacji powiatowej.

§. 1. W Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustanawiają się reprezentacje powiatowe.

Reprezentacją powiatową jest: rada powiatowa i wydział powiatowy.

⁹ Dz. ust. kraj. Nr. 21 – cyt. za: *Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych*, opracowany przez Jerzego Piwockiego, t. I, wyd. II, Lwów 1909, s. 464 i n.

§. 2. Zakres działania reprezentacji powiatowej rozciąga się do wszystkich gmin i obszarów dworskich, do powiatu należących.

Gminy, mające własne statua, podlegają wprawdzie w swoich sprawach gminnych wydziałowi krajowemu, względnie sejmowi, a co do poruczonego zakresu działania, politycznej władzy krajowej; w innych jednak sprawach, wchodzących w zakres działania reprezentacji powiatowej, należą one do związku powiatowego.

[...]

§ 5. Rada powiatowa składa się z reprezentantów następujących, podług interesów utworzonych grup:

- a) większych posiadłości ziemskich;
- b) nawyższej opodatkowanych z kategorii przemysłu i handlu;
- c) gmin miejskich;
- d) gmin wiejskich;

o ile te grupy znajdują się w powiecie.

[...]

§ 13. Wydział powiatowy składa się z prezesa i sześciu innych członków, wyłącznie z zastępców prezesa.

Członkowie wydziału będą mieć zastępców.

[...]

Wybór prezesa i jego zastępcy potrzebuje zatwierdzenia cesarskiego.

[...]

I.II.8. Rozporządzenie ministerstwa z dnia 23 stycznia 1867 r. [o politycznych władzach powiatowych]¹⁰

§. 1. Sprawy politycznej administracji w kraju załatwiać będą w przyszłości pod kierownictwem namiestnika: namiestnictwo we Lwowie i 74 starostw.

[...]

§. 2. Etat osobowy starostw tworzą: starosta, komisarze powiatowi i sekretarz powiatowy do kierownictwa służbą manipulacyjną.

[...]

§. 3. Dla starostw nie systemizuje się osobnych sług urzędowych, lecz wyznacza im się odpowiedni ryczałt na opędzenie kosztów usługi.

¹⁰ Dz. u. p. Nr. 17 – cyt. za: *Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych*, opracowany przez Jerzego Piwockiego, t. II, wyd. II, Lwów 1910, s. 33 i n.